

UZASADNIENIE

Powód A. D. wniósł o zasądzenie od Sądu Okręgowego w Słupsku kwoty 8.703, 40 złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 5 września 2015 roku do dnia zapłaty tytułem nagrody jubileuszowej przysługującej po przepracowaniu 45 lat. W uzasadnieniu powód wskazał, że w stan spoczynku przeszedł 5 września 2015 roku po przepracowaniu 44 lat i 5 dni. 12 października 2011 roku weszła w życie nowelizacja ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych, zgodnie z którą przestała obowiązywać wobec sędziów zasada, że przy odejściu w stan spoczynku sędziemu przysługuje nagroda jubileuszowa po przeprowadzeniu kolejnych 4 lat i jednego dnia. Zgodnie z doktryną, a także nowelizacjami powyższej ustawy pozbawienie sędziego przechodzącego w stan spoczynku z możliwości uzyskania ostatniej nagrody jubileuszowej bez konieczności przepracowania 5 lat nie było zamierzone, lecz przypadkowe. Wyrokiem Sądu Rejonowego w Człuchowie z 6 lutego 2018 roku zasądzono na rzecz powoda od pozwanego kwotę 50.000 złotych tytułem częściowej należności za nagrodę jubileuszową po przepracowaniu 45 lat (sygn. akt IV P 121/17). Apelację od tego wyroku oddalił Sąd Okręgowy w Elblągu (sygn. akt IV Pa 38/18).

Pozwany Sąd Okręgowy w Słupsku wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na jego rzecz zwrotu kosztów procesu. Pozwany podniósł, że prawa i obowiązki powoda, w tym prawo do gratyfikacji jubileuszowej, należy oceniać według obowiązującego wówczas stanu prawnego, tj. stanu prawnego na dzień 5 września 2015 roku. W tym czasie nie obowiązywał obecny przepis art. 92 § 6 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych. Przepis ten został dodany, jako dodatkowy paragraf artykułu 92, na mocy art. 1 pkt 36 ustawy z 12 lipca 2017 roku o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw, która weszła w życie 12 sierpnia 2017 roku, a jednocześnie w ustawie zmieniającej nie zawarto przepisu wskazującego, że art. 92 § 6 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych ma zastosowanie do stanów prawnych i faktycznych sprzed jego wejścia w życie. W ocenie powoda w okresie od 12 października 2011 roku do 12 sierpnia 2017 roku, a więc w okresie, gdy powód przechodził w stan spoczynku, art. 92 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych nie przewidywał wypłaty przez pracodawcę gratyfikacji jubileuszowej w dniu przejścia sędziego w stan spoczynku, jeżeli w tym dniu sędziemu brakuje do okresu pracy, od którego zależy nabycie prawa do gratyfikacji jubileuszowej mniej niż 12 miesięcy. W dniu przejścia w stan spoczynku powód miał staż pracy 44 lata i 5 dni. Tym samym nie sposób uznać, że w tym dniu spełnione były przesłanki do wypłaty na rzecz powoda nagrody jubileuszowej za 45 lat pracy na mocy art. 92 § 3 pkt 6 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych. Gdyby pracodawca wypłacił wówczas taką gratyfikację na rzecz powoda to działałby bez podstawy prawnej.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

A. D. wykonywał obowiązki sędziego w Sądzie Okręgowym w Słupsku.

5 września 2015 roku A. D. przeszedł w stan spoczynku po przepracowaniu 44 lat i 5 dni.

(Niesporne)

Na dzień 4 września 2015 roku A. D. przysługiwało wynagrodzenie w wysokości 14.675, 85 złotych.

(Dowód: zaświadczenie zakładu pracy z 28 lipca 2017 roku k. 152)

Wyrokiem z 6 lutego 2018 roku w sprawie o sygnaturze akt IV P 121/17 Sąd Rejonowy w Człuchowie zasądził od Sądu Okręgowego w Słupsku na rzecz A. D. kwotę 50.000 złotych z odsetkami ustawowymi od 5 września 2015 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku oraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty tytułem nagrody jubileuszowej.

(Dowód: wyrok Sądu Rejonowego w Człuchowie z 6 lutego 2018 roku z uzasadnieniem k. 79-87)

Apelację od powyższego wyroku wniósł Sąd Okręgowy w Słupsku.

Wyrokiem z 12 lipca 2018 roku w sprawie o sygnaturze akt IV Pa 38/18 Sąd Okręgowy w Elblągu oddalił apelację.

(Dowód: wyrok Sądu Okręgowego w Elblągu z 12 lipca 2018 roku z uzasadnieniem k. 170-185)

Sąd Okręgowy w Słupsku wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w Elblągu z 12 lipca 2018 roku.

Wyrokiem z 17 września 2020 roku Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną.

(Dowód: wyrok sądu Najwyższego z 17 września 2020 roku z uzasadnieniem k. 187-197)

Stan faktyczny był niesporny między stronami. Spór stron koncentrował się wokół wykładni przepisu art. 92 § 6 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jednolity – Dz. U. z 2020 roku, pozycja 2072), o czym będzie jeszcze mowa w dalszej części pisemnych motywów.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo jest zasadne.

Wyjaśnienia wymaga, że powód domagał się reszty roszczenia w kwocie 8.703, 40 złotych z tytułu nagrody jubileuszowej w następstwie tzw. rozdrobnienia roszczenia. Prawomocnym wyrokiem z 6 lutego 2018 roku w sprawie o sygnaturze akt IV P 121/17 Sąd Rejonowy w Człuchowie zasądził bowiem od pozwanego na rzecz powoda kwotę 50.000 złotych tytułem nagrody jubileuszowej. Z uzasadnienia wyroku Sądu Rejonowego w Człuchowie wynika, że Sąd ten przesądził o nabyciu przez powoda uprawnienia do gratyfikacji jubileuszowej na podstawie art. 92 § 6 i art. 92 § 3 pkt 6 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jednolity – Dz. U. z 2020 roku, pozycja 2072) w zw. z art. 11² k.p. w wysokości 400% wynagrodzenia miesięcznego.

Obecnie rozpoznawana sprawa jest sprawą między tymi samymi stronami o zasądzenie pozostałej części roszczenia wynikającego z tego samego stosunku prawnego i opartego na tej samej podstawie faktycznej i prawnej.

Podkreślenia wymaga, że w procesie o dalszą - ponad prawomocnie uwzględnioną - część świadczenia z tego samego stosunku prawnego, sąd nie może w niezmienionych okolicznościach odmiennie orzec o zasadzie odpowiedzialności pozwanego (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z 29 marca 1994 roku, sygn. akt III CZP 29/94). Zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c. orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Prawomocny wyrok, z punktu widzenia jego prejudycjalnego znaczenia także w innej sprawie, swą mocą powoduje, że nie tylko nie może być zmieniony lub uchylony, ale że nie jest możliwe odmiennie ocenienie i uregulowanie tego samego stosunku prawnego, w tych samych okolicznościach faktycznych i prawnych, między tymi samymi stronami. Dopuszczenie do możliwości rozbieżnego ocenienia zasadności tego samego roszczenia w tych samych okolicznościach w różnych orzeczeniach byłoby zaprzeczeniem społecznie oczekiwanych reguł ochrony prawnej i naruszeniem zasady zaufania do wymiaru sprawiedliwości. Nie mogłoby więc być przyjęte ze zrozumieniem i aprobatą. Wymagałoby zatem korekty, nawet w drodze nadzwyczajnych środków zaskarżenia (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z 29 marca 1994 roku, sygn. akt III CZP 29/94).

Związanie prawomocnym wyrokiem oznacza, że sąd obowiązany jest uznać, że kwestia prawna, która była już przedmiotem rozstrzygnięcia w innej sprawie, a która ma znaczenie prejudycjalne w sprawie przez niego rozpoznawanej, kształtuje się tak, jak przyjęto w prawomocnym wcześniejszym wyroku, nawet jeżeli argumentacja prawna, na której opiera się to rozstrzygnięcie jest nietrafna. W późniejszej sprawie kwestia ta nie może być już w ogóle badana (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 6 marca 2014 roku, sygn. akt V CSK 203/13). Przepis art. 365 § 1 k.p.c. ma gwarantować poszanowanie prawomocnego orzeczenia sądu, regulującego stosunek prawny będący przedmiotem rozstrzygnięcia. Istnienie prawomocnego wyroku co do udzielenia ochrony prawnej określonego

prawu podmiotowemu, przekreśla możliwość ponownego oceniania zasadności roszczenia wynikającego z tego samego prawa, jeżeli występują te same okoliczności. W konsekwencji w sytuacji, gdy sąd rozstrzygnął już w prawomocnie osądzonej sprawie o zasadzie odpowiedzialności pozwanego, w następnym procesie o pozostałe świadczenia wynikające z tego samego stosunku prawnego sąd jest związany rozstrzygnięciem zawartym w pierwszym wyroku, który ma charakter prejudycjalny. Prawomocny wyrok swoją mocą powoduje, że nie jest możliwe dokonanie odmiennej oceny i odmiennego osądzenia tego samego stosunku prawnego w tych samych okolicznościach faktycznych i prawnych, między tymi samymi stronami (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 6 marca 2014 roku, sygn. akt V CSK 203/13).

Tylko takie rozumienie mocy wiążącej prawomocnego wyroku pozwala na zagwarantowanie prawa do sądu i zapewnienie niewzruszalności sądowemu orzeczeniu udzielającemu ochrony prawnej określonego prawa podmiotowemu lub odmawiającemu udzielenia takiej ochrony. W sytuacji rozdrobnienia roszczeń pozwala w szczególności na uniknięcie wielokrotnego badania przez sąd tych samych okoliczności faktycznych i prawnych oraz wyklucza możliwość wydania różnych orzeczeń co do zasady odpowiedzialności pozwanego w kolejnych sprawach między tymi samymi stronami wynikających z tego samego stosunku prawnego i opartych na tych samych okolicznościach faktycznych i prawnych, co nie tylko podważałoby istotę i cel tej instytucji, czyniąc ją iluzoryczną, lecz byłoby niezrozumiałe dla stron i innych zainteresowanych i w sposób oczywisty naruszałoby powagę wymiaru sprawiedliwości oraz zasadę pewności i niewzruszalności prawomocnych orzeczeń sądowych (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z 29 marca 1994 roku, sygn. akt III CZP 29/94).

Wobec niezmienionych okoliczności – z uwagi na treść art. 365 § 1 k.p.c. – brak jest możliwości dokonywania ustaleń faktycznych i ocen prawnych przeczących zasadzie odpowiedzialności pozwanego.

Zgodnie z art. 92 § 6 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych w brzmieniu obowiązującym od 12 sierpnia 2017 roku gratyfikację jubileuszową wypłaca się w dniu przejścia sędziego w stan spoczynku, jeżeli w tym dniu sędziemu brakuje do okresu pracy, od którego zależy nabycie prawa do gratyfikacji jubileuszowej, mniej niż dwanaście miesięcy. Z kolei art. 92 § 3 pkt 6 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych stanowi, że sędziemu przysługuje gratyfikacja jubileuszowa po czterdziestu pięciu latach pracy w wysokości 400% wynagrodzenia miesięcznego. Powód przeszedł w stan spoczynku 5 września 2015 roku po przepracowaniu 44 lat i 5 dni, co oznacza, że w chwili przejścia w stan spoczynku brakowało powodowi do 45-letniego okresu pracy mniej niż 12 miesięcy.

Niesporna między stronami była wysokość wynagrodzenia miesięcznego powoda w kwocie 14.675, 85 złotych. Wysokość ta wynika zresztą z zaświadczenia z 28 lipca 2017 roku wystawionego przez pozwanego (k. 152). Tym samym wysokość gratyfikacji jubileuszowej, do jakiej powód nabył uprawnienie, wynosi 58.703, 40 złotych. Sąd Rejonowy w Człuchowie prawomocnym wyrokiem zasądził już kwotę 50.000 złotych. Tym samym do zapłaty pozostała kwota 8.703, 40 złotych, którą Sąd zasądził w rozpoznawanej sprawie.

Niezależnie od tego Sąd w całości popiera stanowisko wyrażone przez Sąd Rejonowy w Człuchowie w wyroku z 6 lutego 2018 roku w sprawie o sygnaturze akt IV P 121/17, Sąd Okręgowy w Elblągu w wyroku z 12 lipca 2018 roku w sprawie o sygnaturze akt IV Pa 38/18 i przez Sąd Najwyższy w wyroku z 17 września 2020 roku w sprawie o sygnaturze akt II PK 6/19.

Zauważyć należy, że zgodnie z art. 92 § 5 ustawy z 27 lipca 2001 roku Prawo o ustroju sądów powszechnych w brzmieniu obowiązującym do 11 października 2011 roku do obliczenia i wypłacania gratyfikacji jubileuszowej stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące nagród jubileuszowych, o których mowa w przepisach o pracownikach urzędów państwowych. Przepis ten odsyłał zatem – na podstawie art. 23 ust. 2 ustawy z 21 listopada 2008 roku o pracownikach urzędów państwowych – do § 11 ust. 3 Rozporządzenia Rady Ministrów z 2 lutego 2010 roku w sprawie zasad wynagradzania pracowników niebędących członkami korpusu służby cywilnej zatrudnionych w urzędach administracji rządowej i pracowników innych jednostek (dalej jako: r.z.w.p.). Przepis § 11 ust. 5 cytowanego rozporządzenia stanowił zaś, że w razie ustania stosunku pracy w związku z przejściem na rentę z tytułu niezdolności do pracy lub emeryturę, pracownikowi, któremu do nabycia prawa do nagrody jubileuszowej brakuje mniej niż 12

miesiący, licząc od dnia ustania stosunku pracy, nagrodę tę wypłaca się w dniu ustania stosunku pracy. Przepis art. 92 § 5 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych w brzmieniu obowiązującym od 12 października 2011 roku nie odsyłał już do cytowanej ustawy o pracownikach urzędów państwowych oraz cytowanego rozporządzenia.

Należy podzielić stanowisko Sądu Okręgowego w Elblągu wyrażone w sprawie o sygnaturze akt IV Pa 38/18, że w ten sposób ustawodawca dopuścił się zaniechania ustawodawczego, gdyż konstrukcja, jaką przewiduje § 11 ust. 5 cytowanego rozporządzenia powinna być traktowana jako powszechnie obowiązująca i to w całym systemie prawnym. Odstąpienie od tej zasady nie ma żadnego racjonalnego uzasadnienia. Pierwszeństwo wykładni językowej nie jest stałe, zwłaszcza gdy prowadzi ona do absurdu, rażąco niesprawiedliwych lub irracjonalnych wniosków. Natomiast nie ma konieczności sięgania po argumenty celowościowe tylko wtedy, gdy już po zastosowaniu reguł znaczeniowych albo metody językowej i dyrektyw systemowych uda się osiągnąć właściwy wynik wykładni (zob. uchwałę Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z 1 marca 2007 roku, sygn. akt III CZP 94/06).

Ocena całokształtu zmian dokonanych w treści art. 92 § 6 i art. 92 § 3 pkt 6 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych nasuwa wniosek, że intencją ustawodawcy było rozwiązanie, zgodnie z którym gratyfikację jubileuszową wypłaca się w dniu przejścia sędziego w stan spoczynku, jeżeli w tym dniu sędziemu brakuje do okresu pracy, od którego zależy nabycie prawa do gratyfikacji jubileuszowej, mniej niż dwanaście miesięcy. A contrario zaś należy domniemać przypadkowość (bezrefleksyjność) decyzji ustawodawcy co do pominięcia wskazanej materii w ustawie w wersji obowiązującej od 12 października 2011 roku do 12 sierpnia 2017 roku. Tym samym celem omawianej regulacji nie było wyłączenie możliwości nabycia prawa do nagrody jubileuszowej przez sędziego, któremu w dniu przejścia w stan spoczynku brakuje do okresu pracy, od którego zależy nabycie prawa do gratyfikacji jubileuszowej, mniej niż dwanaście miesięcy. W ten sposób zostaje wykazana zgodność przyjętej interpretacji przepisu stanowiącego przedmiot sporu z jedną z przesłanek interpretacyjnych (standardów), to jest z jedną przesłanką o charakterze wewnętrznym (tu wykładnia systemowa). Zupełność systemu prawa oznacza bowiem jego wolność od luk (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 17 września 2020 roku, sygn. akt II PK 6/19).

Zaakcentować trzeba, że rozpoznając skargę kasacyjną pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Elblągu z 12 lipca 2018 roku Sąd Najwyższy podkreślił, że wada zaniechania ustawodawczego, której dopuścił się ustawodawca, ma charakter konstytucyjny, tj. nie odpowiada standardom konstytucyjnym. „Wada ta ma miejsce wówczas, gdy z norm konstytucyjnych da się odtworzyć wzorzec instytucji prawnej kształtowanej w akcie normatywnym, lecz instytucja w akcie tym ukształtowana konstytucyjnemu wzorcowi nie odpowiada, bo na przykład narusza konstytucyjną zasadę równości (tak jak ma to miejsce w sprawie), nie zawiera norm koniecznych do realizacji konstytucyjnych uprawnień, kompetencji czy obowiązków, jest obciążona luką, uniemożliwiającą dokonanie niezbędnych z punktu widzenia Konstytucji czynności konwencjonalnych. Z innego punktu widzenia można opisać wyżej zaniechanie uznać de facto za pominięcie nieskuteczne, bowiem przywrócenie mechanizmu wypłaty nagród nie zostało dokonane w sposób zrozumiały w warstwie aksjologicznej, skoro tego uprawnienia nie pozbawiono prokuratorów (art. 52 ust. 5 ustawy z 20 czerwca 1985 roku o prokuraturze; tekst jednolity - Dz.U. z 2011 roku, nr 270, poz. 1599 ze zm.)”.

Zasada równości wszystkich wobec prawa zawarta w art. 32 ust. 1 Konstytucji wyraża nakaz traktowania podmiotów podobnych w sposób podobny, dopuszczając jednocześnie traktowanie podmiotów odmiennych w sposób odmienny. Nierówne potraktowanie podmiotów przynależnych do tej samej klasy oznacza, że doszło do wprowadzenia różnicowania. Wówczas mamy do czynienia z odstępstwem od zasady równości, co jednak nie zawsze jest równoznaczne z istnieniem dyskryminacji lub uprzywilejowania. Argumenty uzasadniające odstępstwa od nakazu równego traktowania muszą mieć charakter relewantny, czyli pozostawać w bezpośrednim związku z celem i zasadniczą treścią przepisów, w których zawarta jest kontrolowana norma, oraz służyć realizacji tego celu i treści. Muszą ponadto spełniać wymóg proporcjonalności, wyrażający się w tym, że waga interesu, któremu ma służyć różnicowanie musi pozostawać w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku nierównego potraktowania podmiotów podobnych. Wreszcie, różnicowanie musi pozostawać w związku z innymi wartościami, zasadami czy normami konstytucyjnymi, uzasadniającymi odmienne potraktowanie podmiotów podobnych. Nie wolno dokonywać różnicowania według dowolnie ustalonego kryterium albo w ogóle bez kryterium (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 23 listopada 2010 roku, sygn. akt II K 5/10). Równość wobec prawa na

poziomie konstytucyjnym znajduje swoją pochodną w przepisie art. 11² k.p., tj. w zasadzie równych praw pracowników z tytułu jednakowego wypełniania takich samych obowiązków

Pozbawienie prawa do nagrody jubileuszowej sędziów odchodzących w stan spoczynku w okresie od 12 października 2011 roku do 12 sierpnia 2017 roku prowadzi do nierównego traktowania tych sędziów w porównaniu z sędziami, którzy odchodzili w stan spoczynku przed lub po tej dacie oraz w porównaniu z innymi pracownikami omawianej grupy zawodowej, w tym prokuratorami. Odstępstwa od nakazu równego traktowania podmiotów podobnych zawsze muszą znajdować podstawę w przekonujących argumentach. Nie ma żadnych argumentów uzasadniających różnicowanie sytuacji osób należących do grupy sędziów, sędziów i prokuratorów, a także sędziów i urzędników państwowych, którym tak samo w dniu przejścia w stan spoczynku lub na emeryturę brakuje nie więcej niż rok do nabycia nagrody jubileuszowej, a do takiego bezpodstawnego różnicowania prowadzi stanowisko prezentowane przez pozwanego.

Z tych wszystkich względów Sąd na podstawie art. 32 Konstytucji w zw. z art. 92 § 3 pkt 6 i § 6 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych i art. 11² k.p. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 8.703, 40 złotych.

O odsetkach ustawowych za opóźnienie Sąd rozstrzygnął na podstawie art. 481 § 1 k.c., zgodnie z którym, jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Gratyfikację jubileuszową wypłaca się w dniu przejścia sędziego w stan spoczynku art. 92 § 6 u.s.p. w brzmieniu obowiązującym od 12 sierpnia 2017 roku wypłaca się w dniu przejścia sędziego w stan spoczynku.

Wygrywającym proces jest powód, który jednak nie poniósł żadnych kosztów procesu, toteż Sąd w wyroku nie zawarł rozstrzygnięcia w tym przedmiocie.